

DEFINITION OF INDIA IN BOBURNOMA

Sobirov Jamshidbek Zokirjon Ogli

Andijan State University, Faculty of History, 2nd year student

Annotation: This article deals with Zahiriddin Muhammad Babur's description of India, its nature, its differences from our lands, and its people in Baburnama.

Keywords: Zahiriddin Muhammad Babur, India, Boburnoma, Mount Kashmir, Fruit of Anba

BOBURNOMA” ASARIDA HINDISTON TA’ RIFI

Sobirov Jamshidbek Zokirjon O`G`Li

Andijan Davlat Universiteti tarix fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Zahiriddin Muhammad Boburning Boburnoma asarida keltirilgan Hindiston mamlakati, uning tabiati, bizning diyorlardan o`zgacha ekanligi, odamlari haqidagi ta`rifi borasida so`z yuritiladi.

**Kalit so`zlar:** Zahiriddin Muhammad bobur, Hindiston, “ Boburnoma” asari, Kashmir tog`i, Anba mevasi

Bobur Mirzoning Hindistonga yurishi uning 1526-yilda Panipatni fath etganidan keyingi 5-6 yillar bilan chegaralanib qolmaydi. Balki 1505-yildan keyin u muttasil Hindistonning shimoli-g`arbiy tumanlariga qo`shin tortdi. Panjob va Sindning juda ko`p tog`li va pasttekkidliklarida vaqt o`tkazar edi. Bu haqda u “ Boburnoma” da batafsil yozgan. Shu bois hindlarning rasm-rusumlari, madaniyati va tillari haqidagi ma`lumoti ortib bordi. Boburda o`qib-o`rganish, tug`ma salohiyat kuchli edi. [1.B.36]

Zahiriddin Muhamad Bobur Hindistonni o`zining mashhur asari “ Boburnoma” da ham ta`riflab o`tgan.

Hinduston birinchi, ikkinchi va uchinchi iqlimda joylashgandir. U to`rtinchi iqlimga kirmaydi. Juda ajoyib mamlakatdir. Bizning yerlarga solishtirganda mutlaqo o`zga bir olam. Tog` va daryolari, o`rmon-u sahrolari, shahar va viloyalari, hayvon va o`simliklari, odamlari va tili, yomg`iri va shamoli – hammasi boshqacha, biznikiga o`xshamaydi. Kobul tarafidagi issiq viloyatlar qaysirir jihatlari bilan Hindistonga o`xshab ketsa-da, ba`zi jihatlari mutlaqo farq qiladi. Sind daryosidan o`tilishi bilan yer-u suvlar, daraxt-u toshlar, odamlar, yo`llar, odatlar – hamma-hammasi faqat Hindustonning o`ziga xosdir. [2.B.204]

Chindan ham boshqa yurtlar bilan solishtirganda Hindiston o`zgacha ahamiyat kasb etadi. Bobur Mirzo ham Kobuldan keyin Hindistonga borganda u yerni Kobuldan ko`ra yaxshiroq deb biladi. Hindistonning go`zalligida tog`larning ham ahamiyati katta. Xususan Hindistondagi Kashmir tog`ini “ Boburnoma” da shunday ta`riflaydi:

Sind daryosining u tarafida Kashmirga tobe viloyatlar joylashgan. Garchi hozirgi paytda bu tog`dagi Pakliy va Shaxmang kabi ko`pgina viloyatlar Kashmirga bo`ysunmasalar-da, avvallari Kashmirning bir qismini tashkil etgan. Kashmirdan keyin kelailgan bu tog`da nihoyatda ko`p qabila va xalqlar, tuman va viloyatlar bor. Bu tog` aholisi Bangolagacha, hatto Muhit

dengizi qirg'oqlarigacha zich joylashgan. Bu tog'da e' tiborga molik shahar Kashmir bo'lib, undan boshqa shahar haqida hech gap yo'q. [3.B.204].

Hindistonda tog'lardan tashqari daryolar ham ko'p. daryolar Hindistonda dehqonchilikni rivojlantirishda va hosilning mo'l bo'lishida alohida o'rin tutadi. Zahiriddin Muhammad bobur o'z asarida Hindiston daryolariga o'zgacha ta'rif beradi:

Juda ko'p daryolar Kashmir tog'idan boshlanib, Hindustonni oralab oqib o'tadi. Ushbu tog'dan chiqqan olti daryo: Sind, Bixat, Chanob, Raviy, Biyax va saltaj Saxrindan shimol tarafga qarab oqib boradi. Multon atrofiga borganda bu suvlar qo'shilib, bir yerga quyiladi va uni endi sind deb ataydilar. Sind g'arb tomonga oqib tatta viloyatidan o'tgach, borib Ummon daryosiga quyiladi.

Bu olti daryodan boshqa yana: Juun, Rapat, Gumtiy, Gagar, Saro', Gandak va yana ko'p daryolar bo'lib, ularning hammasi Gang daryosiga quyiladi va ular ham Gang deb ataladi. Bu daryo sharqqa qarab oqib, Bangola viloyati ichidan o'tib, Muxit ummoniga quyiladi. Ushbu barcha daryolarning manbayi Savalak Parbat tog'larida joylashgan. Yana Hindustonning hech qachon qor bo'lmaydigan tog'laridan chiqadigan Chanbal, Banas, Betviy va So'n kabi daryolari borki, ular ham Gang daryosiga qo'shiladi. [4.B.205].

Bunda tashqari dehqonchilikdan mo'l hosil olish uchun quduqlar qazilgan, ariqlarga suv chiqarish uchun charxlardan foydalanganlar. Ulardan qanday foydalanganliklarini Bobur Mirzo asarida ham haqida ma'lumotlarni ko'rishimiz mumkin.

Quduqning chuqurligicha uzunlikdagi ikkita arqonni xalqa qilib o'raydilar, ikki arqon orasiga tayoqlar bog'lab, u tayoqlarga g'o'zalarni mahkamlaydilar. Bu g'o'zalar mahkamlangan arqonni quduq ustiga o'rnatilgan charxga kiydiradilar. Charx o'qining bir tomoniga ikkinchi charxni bog'laydilar, ikkinchi charxning yoniga o'qini tik qilib uchinchi charxni o'rnatadilar. Ho'kiz ana shu charxni aylantirganida, uning parraklari ikkinchi charxning paraklariga kirib, uchinchi – charxni aylantira boshlaydi. Suv tushadigan yerga nov o'rnatishib, undan suvni turli tomonga oqizadilar. Yana Ogra, Chandvar, Bayana va shu atrofdagi joylarda yerni chelak bilan sug'oradilar. Bu mashaqqatli ish, nopokligi ham bor. Quduq yoniga yog'och ayrilarni mahkam o'rnatib, ayrining orqasiga g'altak o'rnatadilar. Uzun arqonga katta chelakni bog'lab, uni g'altakka kiydiradilar. arqonning ikkinchi uchini ho'kizga bog'laydilar. Bir kishi ho'kizni haydashi, ikkinchisi chelakdagi suvni to'kishi kerak. [5.B.205].

Ana shunda qiyinchiliklar bilan sug'orilgan yerlarda hosil albatta mo'l bo'ladi. Ayniqsa mevalari ham juda shirin va totli bo'ladi. Xususan Anba mevasi boshqalaridan ajralib turadi.

Anba mevasi

Bobur Hindiston mevalaridan, chunonchi, anba haqida mukammal va muhim ma' lumotlarni bizga manzur etadi: " Hindistongagina xos mevalaridan biri anbadar... Yaxshisi yaxshi bo'ladi, ko'p yeyish mumkin. Lekin yaxshisi kam bo'ladi. Uni aksar xom uzadilar: uyda turib pishadi. Xomi yaxshi osh qatig'i bo'ladi. G'o'rasining murabbosi ham yaxshi bo'ladi. Darhaqiqat, Hindistonning yaxshi mevasi shudir. Ba' zi odamlar anbani juda maqtab, qovundan boshqa barcha mevalardan ustun qo'ygan edilar. El maqtaganicha emas. Kordiy shoptoliga o'xshashligi bor. Pashakaal vaqtida pishadi. Ikki xil yeyiladi: birini siqib, po'la qilib, terisini teshib, so'rib suvini ichadilar; yana birini kordiy shoptolidek terisini archib yeydilar. Yaproqlari shoptoli bargiga o'xshaydi. Tanasi ko'rimsiz va hunukdir" . [6.B.22].

Zahiriddin Muhammad Boburning o'z asarlarida Hindistonni bunday ta' rifalagani bu mamlakatga bo'lgan behad mehr-muhabbatidan dalolatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.Qayumov:" Zahiriddin Muhammad Bobur" -T.:" Fan" n-2008, 36-bet
2. Boburnoma" -T.:" O'qituvchi" n-2008, 204-bet
3. Boburnoma" -T.:" O'qituvchi" n-2008, 204-bet
4. Boburnoma" -T.:" O'qituvchi" n-2008, 205-bet
5. Boburnoma" -T.:" O'qituvchi" n-2008, 205-bet
6. Vahob Rahmonov:" Boburshoh: Shoir va Adib" -" Ma'rifat" g-2008, 14-bet